

7. Юхименко П.І. Економічна історія : [навч. посібник] / Юхименко П.І. – К. : Вікар, 2004. – 341 с.
8. Кульчицкий С. Частная и коллективная формы собственности в историческом измерении / С. Кульчицкий // День : ежедневная всеукраинская газета. – 2009. – № 56 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/272261/>
9. Криворак А.Д. Эволюция отношений собственности в аграрной сфере как составляющая процесса глобализации [Електронний ресурс] / А.Д. Криворак, Н.С. Степанова. – Режим доступу : <http://krivorak.com/sobstvennost-na-zemlyu-v-evolyutsionnom-razvitii-obshchestva>
10. Наукові аспекти використання земельних ресурсів. Управління земельними ресурсами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bibl.kma.mk.ua/pdf/posibnuku/175/2.pdf>

Надійшла 20.04.2011

УДК 331.1

А. С. ЧУМАЧЕНКО
Херсонський державний університет

МОТИВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НА МАКРОРІВНІ

В статті дається обґрунтування значення держави в мотиваційному механізмі формування інтелектуального капіталу. Визначено основні етапи формування ІК національного господарства на основі мотиваційного механізму. Розроблено схему мотиваційного механізму формування ІК на макрорівні. Проаналізовано вплив грошово-кредитної, конкурентної, податкової, тарифної та цінової, структурної та соціальної політики на мотиваційний механізм формування ІК на макрорівні.

The article justifies the sense of government in the motivative mechanism of forming an intellectual capital. It defines main stages of forming an intellectual capital on a base of motivative mechanism. The article shows the scheme of motivative mechanism of forming an intellectual capital on a macro level. It analyzes the influence of monetary, competition, tax, tariff and price, structural and social policies on the motivative mechanism of forming an intellectual capital.

Ключові слова: інтелектуальний капітал (далі ІК), мотиваційний механізм, структурний капітал, людські ресурси, споживчий капітал, грошово-кредитна політика, конкурентна політика, податкова політика, соціальна політика, тарифна та цінова політика, структурна політика.

Вступ

Мотиваційний механізм формування інтелектуального капіталу – це взаємопов'язана система мотивів та стимулів, що здійснюють вплив на суб'єктів даного процесу для досягнення поставленої мети.

Дане поняття знаходиться на перетині двох економічних напрямів: мотивації праці та інтелектуального капіталу. Проблеми мотивація праці розглядалися в працях таких науковців, як А. Маслоу, Д. Мак-Клелланд, К. Адельфер, В. Врум, С. Адамс, Л. Портер, Е. Лоулер, Д. Мак-Грегор, Е. Шейн, У. Оучі [1, с.174].

Інтелектуальний капітал – поняття досить нове, воно представлено в роботах таких теоретиків, як Білоус Н., Андрійчук О., Карась П., Тимановська Н., Уманців Г., Цибульов П., Козирев А., Степанів Д., Грицуленко С. [2, с.43], Е. Брукінг, Т. Б'юзен, Г. Міне, Д. Моррісон, Р. Нельсон, А. Слівотські, С.Дж. Уінтер, Д. Шнайдер, Ч. Хенді, Л. Едвідсон, Г.М. Десмон, Р.Е. Келлі, Дж. Кел, Д. Белл, Д. Петерсон, Т. Паркінсон, Т.А. Стюарт, Дж. Тобін та інші [3, с.31].

Актуальність даної статті полягає в тому, що при розгляді мотиваційного механізму формування ІК конкретного підприємства необхідно враховувати зовнішні умови і важелі, які можна розкрити лише на рівні держави.

Метою даної статті є розробка і обґрунтування теоретичних положень щодо мотиваційного механізму формування ІК на макрорівні. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань:

- обґрунтувати місце держави в процесі формування інтелектуального капіталу на основі мотиваційного механізму;
- визначити етапи мотиваційного механізму формування ІК національного господарства;
- розробити схему мотиваційного механізму формування ІК на макрорівні;
- проаналізувати вплив цінової та тарифної, грошово-кредитної, соціальної, структурної, конкурентної та податкової політики на мотиваційний механізм формування ІК на макрорівні.

Основний розділ

Місце держави в процесі формування інтелектуального капіталу на основі мотиваційного механізму
Даний процес можна розглядати з позиції трьох рівнів: працівника – того, хто відчуває на собі вплив певних важелів; підприємства, що знаходиться під впливом держави і зацікавлене в досягненні поставленої мети; держави, яка контролює цей процес. Проте, якщо підприємство здійснює вплив за допомогою матеріальних та нематеріальних стимулів, держава використовує цілі комплекси політики щодо всіх учасників процесу формування ІК [4, с.148].

Етапи мотиваційного механізму формування ІК національного господарства

Процес формування ІК національного господарства на основі мотиваційного механізму передбачає всебічне вивчення даного поняття та його стану, тому представлений цілою низкою етапів:

1. Встановлення термінів здійснення мотиваційних заходів для формування ІК.
2. Аналіз головних умов формування ІК на основі мотиваційного механізму.
3. Визначення умов застосування грошових стимулів (у вигляді інвестицій) щодо інтелектуальної сфери.
4. Вимірювання існуючого рівня інтелектуального потенціалу та шляхів його ефективного використання.
5. Обчислення наявного ІК та визначення параметрів його розвитку на базі мотиваційного механізму.
6. Встановлення закономірності між мотиваційним механізмом формування інтелектуального капіталу та етапами економічного розвитку держави.
7. Розробка мотиваційного механізму для забезпечення інтенсивності формування інтелектуального капіталу.
8. Використання важелів мотиваційного механізму для здійснення управління використанням інтелектуального капіталу.
9. Визначення методів та засобів для накопичення інтелектуального капіталу держави.
10. Розробка інформаційно-програмного забезпечення для моніторингу формування інтелектуального капіталу.
11. Забезпечення безперервності процесу формування ІК на базі мотиваційного механізму.
12. Встановлення системи показників для забезпечення контролю за мотиваційним механізмом формування ІК національного господарства.
13. Обґрунтування взаємопов'язаності напрямів та цілей інтелектуально-інвестиційної стратегії розвитку національного господарства.
14. Встановлення умов ефективного функціонування національного господарства та визначення обсягу витрат для формування ІК.
15. Аналіз адекватності мотиваційного механізму формування ІК національного господарства реальним умовам.
16. Здійснення заходів щодо забезпечення ефективності застосування матеріальних стимулів для формування та використання ІК.

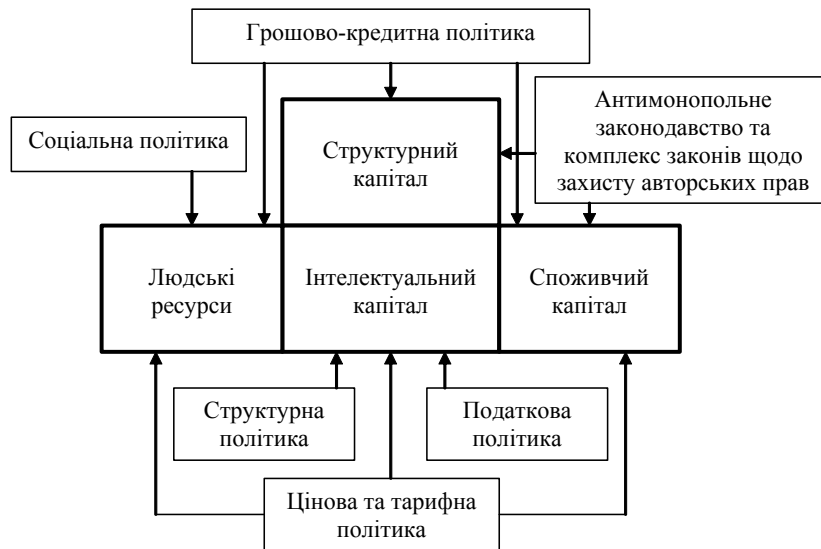

Рис. 1. Мотиваційний механізм формування інтелектуального капіталу на макрорівні

Мотиваційний механізм формування ІК на макрорівні представляє собою систему заходів (рис. 1), що здійснюється за допомогою:

- податкової політики (наприклад, встановлення переліку податків, їх ставок, порядку збору, надання податкових пільг тощо);
- соціальної політики (наприклад, забезпечення якості та доступності освіти для всіх верств населення);
- структурної політики (наприклад, надання державної допомоги регіонам та галузям, що потребують асигнувань для ефективного формування ІК);
- антимонопольного законодавства (наприклад, захист споживачів від монополізації ринку) та

комплексу законів щодо захисту авторських прав («Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про наукову і науково-технічну діяльність» тощо);

- грошово-кредитної політики (наприклад, контроль відсоткової ставки грошей, регулювання маси грошей в обігу і т.д.);

- цінова та тарифна політика (наприклад, підтримка національного виробника, встановлення цінових мінімумів та максимумів тощо).

Вплив цінової та тарифної, грошово-кредитної, соціальної, структурної, конкурентної та податкової політики на мотиваційний механізм формування ІК на макrorівні

Грошово-кредитна політика, загалом, передбачає створення таких умов, за яких посилюються чи послаблюються стимули економічних суб'єктів до певної поведінки, наприклад, до накопичення чи зменшення запасів грошей у своєму розпорядженні і відповідно до зменшення чи збільшення їх попиту на товарних та фінансових ринках [5, с.38].

Таким чином, грошово-кредитна політика може вплинути на стратегію керівництва конкретного підприємства. Якщо НБУ прокує економічних суб'єктів до зменшення запасів грошей, то підприємства можуть витратити їх на придбання нових об'єктів інтелектуальної власності або спрямувати гроші на створення власних інновацій. Дана ситуація буде також впливати на споживчий капітал і стимулювати клієнтів до створення портфеля замовлень. Представники людських ресурсів можуть відреагувати на таку політику бажанням підвищити свою професійну кваліфікацію.

Отже, якщо грошові кошти будуть витрачені саме в такому напрямі, то всі отримають від цього плюси: клієнти придбають товар, працівники підвищать кваліфікацію, отже стануть отримувати вищу зарплату, підприємство отримає більш кваліфікованих працівників і більший об'єм об'єктів інтелектуальної власності.

Антимонопольна політика та закони щодо захисту авторських прав. Цей блок важелів передбачає встановлення рівноваги між інтересами підприємств-новаторів та споживачами їх продукції. Закони, що захищають інновації, надають підприємствам певні переваги, що може сприяти появі монопольного середовища на ринку певної продукції. Саме для цього в дію вступає антимонопольне законодавство, яке захищає споживачів від встановлення монопольних цін на даний товар чи послугу.

Треба відзначити, що Антимонопольне законодавство України і закони щодо захисту інтелектуальної власності потребують суттєвого вдосконалення, при цьому вони повинні забезпечити рівновагу в задоволенні інтересів творців інновацій та споживачів їх винаходів [6, с.141].

Соціальна політика в основному впливає на людські ресурси в структурі ІК, адже основними об'єктами соціальної політики України є:

- ринок праці та зайнятості населення;
- система соціального забезпечення населення;
- трудові відносини;
- оплата праці та доходи населення;
- елементи соціальної інфраструктури;
- громадяни як споживачі [7, с.125].

Структурна політика спрямована на прискорення структурних зрушень в певній галузі або на допомогу відстаючим галузям. Вона повинна забезпечувати підвищення життєвого рівня населення, раціональне використання національних ресурсів і розширене відтворення суспільного виробництва, тобто в нашому випадку вона впливає на всі три складові інтелектуального капіталу: людські ресурси, споживчий капітал та структурний капітал [8, с.35].

Податкова політика представляє політику держави, яка направлена на стягнення податків. Її особливістю щодо інтелектуального капіталу є справедливість. Якщо рівень податків для підприємства, що вводить інновації буде справедливим, то воно буде розширювати свій ІК, якщо ж навпаки, то підприємство не буде мати сенсу та можливості розширюватися, та навіть може збанкрутувати. Тому важливо, щоб податкова політика відповідала не лише принципу достатнього забезпечення державного бюджету, проте й встановлення оптимальних податків, які не будуть стримувати підприємницьку діяльність [9, с.96].

Цінова та тарифна політика, з одного боку, захищає національного виробника від натиску зарубіжних підприємств, а з іншого боку, захищає споживачів від цінового натиску підприємця-виробника інновацій [10, с.137]. Тобто держава повинна забезпечити баланс між цими показниками, щоб досягти оптимального результату. Таким чином, цінова та тарифна політика прямо та опосередковано впливає на інтелектуальний капітал, людські ресурси та споживчий капітал.

Висновки

У результаті проведеного дослідження було зроблено ряд висновків:

1. Держава відіграє значну роль в мотиваційному механізмі формування ІК, адже саме вона створює зовнішні умови даного процесу.

2. Мотиваційний механізм формування ІК національного господарства включає чимало етапів від встановлення термінів здійснення мотиваційних заходів для формування ІК до здійснення заходів щодо

забезпечення ефективності застосування матеріальних стимулів для формування та використання інтелектуального капіталу.

3. Мотиваційний механізм формування ІК на макрорівні представляє собою вплив грошово-кредитної, цінової та тарифної, конкурентної, соціальної, податкової та структурної політики на інтелектуальний капітал та його елементи.

4. Грошово-кредитна політика впливає на мотиваційний механізм формування ІК через регулювання грошової маси в обігу, конкурентна політика – за допомогою антимонопольного законодавства, соціальна – впливаючи на людський ресурси, структурна – стимулюючи підприємство до структурного розвитку, податкова – через справедливість податкової системи, а тарифна та цінова – через захист національного виробника та споживача.

Література

1. Дубчак В. Мотивація персоналу як складова ефективного функціонування транснаціональних корпорацій в сучасному економічному середовищі / В. Дубчак // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7. – С. 170–176.
2. Білоус Н. Оцінювання інтелектуального капіталу та інноваційної культури / Н. Білоус, О. Андрійчук // Економіст. – 2008. – № 6. – С. 42–45.
3. Кендюхов А. Гносеологія інтелектуального капіталу / А. Кендюхов // Економіка України. – 2003. – № 4. – С. 29–34.
4. Правильєв О.В. Взаємодія структурних елементів державного мотиваційного механізму економічної активності населення / О.В. Правильєв // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 9. – С. 143–151.
5. Гребенюк Н. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної (монетарної) політики в Україні / Н. Гребенюк // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 5. – С. 34–42.
6. Коваль І.Ф. О совершенствовании порядка рассмотрения органами Антимонопольного комитета Украины дел о недобросовестной конкуренции / И.Ф. Коваль // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 12. – С. 140–143.
7. Спікер П. Соціальна політика: теорії та підходи / П. Спікер. – К. : Фелікс, – 2000. – 400 с.
8. Біла С.О. Структурна політика в системі державного регулювання економіки в умовах суспільної трансформації : дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.05 / Світлана Олексіївна Біла. – К., 2002. – 506 с.
9. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки / Л.І. Дідківська, Л.С. Головка. – К. : Знання-Прес, 2002. – 214 с.

Надійшла 20.04.2011

УДК 338.43.02

В. І. ДОВГАЛЮК, Ф. С. ГАЛИШ

Хмельницький інститут агропромислового виробництва Національної академії аграрних наук України

АГРАРНА РЕФОРМА В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ (ЗДОБУТКИ, ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ)

Розглянуто організаційно-економічні засади та практичне здійснення аграрної реформи в Хмельницькій області. Висвітлено позитивні сторони та окремі упущення в процесі здійснення аграрних перетворень на селі. Окреслено проблеми поглиблення аграрної реформи та обґрунтовано шляхи їх вирішення.

Organizational-economic bases and practical realization of an agrarian reform in Khmelnytskyi area are considered. The positive sides and separate omissions are covered during realization of agrarian transformations on village. Problems of a deepening of an agrarian reform are outlined and ways of their decision are proved.

Ключові слова: сільське господарство, форми господарювання, прибуток господарювання.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс України – потужний сектор вітчизняної економіки, який забезпечує населення продуктами харчування, а промисловість – сировиною. Його частка у виробленому національному продукті сьогодні становить майже 12%. Нині, в період світової економічної кризи, АПК при створенні необхідних умов для його розвитку спроможний стати одним з потужних локомотивів, який зможе вивести вітчизняну економіку з глибокої депресії на шлях стабільного функціонування. Однак, незважаючи на позитивні тенденції, таких умов поки що не створено, а АПК далеко не повністю задовольняє потреби суспільства в своїй продукції [2, с. 5].

Тому, головною умовою ефективної роботи агропромислового комплексу залишається розширення промислового виробництва продукції, інтенсифікація, спеціалізація та концентрація сільськогосподарського виробництва. Досягнення цієї мети більшість фахівців вбачає у реформуванні аграрного сектора, що й обумовлює актуальність і практичну цінність проведеного дослідження.